Sbírka soudních rozhodnutí

STANOVISKO GENERÁLNÍHO ADVOKÁTA
ANTHONYHO M. COLLINSE
přednesené dne 2. března 2023 [1]

Věc C-35/22

Cajasur Banco S. A.
proti
JO,
IM

[žádost o rozhodnutí o předběžné otázce podaná Audiencia Provincial de Málaga (provinční soud v Malaze, Španělsko)]

„Žádost o rozhodnutí o předběžné otázce – Směrnice 93/13/EHS – Zneužívající ujednání ve spotřebitelských smlouvách – Všeobecné podmínky smlouvy o hypotečním úvěru prohlášené vnitrostátními soudy za neplatné – Vnitrostátní právní úprava podmiňující přiznání náhrady nákladů následného soudního řízení spotřebiteli zasláním předžalobní výzvy – Účinná soudní ochrana – Řádný výkon spravedlnosti“

I. Úvod

1. Článek 395 Ley 1/2000 de Enjuiciamiento Civil (zákon 1/2000 o občanském soudním řízení, dále jen „občanský soudní řád“) ze dne 7. ledna 2000 [2], nadepsaný „Uložení náhrady nákladů řízení v případě uznání žalobního nároku“, stanoví:

„(1) Pokud žalovaný uzná žalobní nárok před podáním žalobní odpovědi, náhrada nákladů řízení se nepřizná, ledaže soud s řádným odůvodněním shledá, že žalovaný nejednal v dobré víře.

Za nejednání v dobré víře se v každém případě považuje, pokud byla před podáním žaloby žalovanému doručena řádně odůvodněná výzva k zaplacení nebo pokud bylo zahájeno mediační řízení nebo byl žalovanému zaslán návrh na smír.

(2) Dojde-li k uznání žalobního nároku až po podání žalobní odpovědi, uplatní se odstavec 1 předchozího článku.“

2. Musí spotřebitel, který se chce dovolávat vnitrostátních předpisů provádějících směrnici Rady 93/13/EHS ze dne 5. dubna 1993 o zneužívajících ujednáních ve spotřebitelských smlouvách [3] s cílem přesvědčit soud k tomu, aby zrušil ujednání o poplatcích za hypoteční úvěr obsažená

[1] – Původní jazyk: angličtina.

[2] – BOE č. 7 ze dne 8. ledna 2000, s. 575.

[3] – Úř. věst. 1993, L 95, s. 29; Zvl. vyd. 15/02, s. 288, a oprava Úř. věst 2016, L 303, s. 26).

v úvěrové smlouvě, vyzvat před zahájením takového řízení žalovanou úvěrovou instituci k zaplacení, aby bylo možné prokázat pro účely výše citovaného článku 395 občanského soudního řádu nedostatek dobré víry na straně žalovaného?

II. Spor v původním řízení, žádost o rozhodnutí o předběžné otázce a řízení před Soudním dvorem

3. JO a IM, dvě fyzické osoby, uzavřeli k blíže neurčenému datu smlouvu o hypotečním úvěru se společností Cajasur Banco S. A. (dále jen „společnost Cajasur“).

4. V roce 2018 JO a IM zahájili soudní řízení u Juzgado de Primera Instancia no 18 bis de Málaga (soud prvního stupně č. 18a v Malaze, Španělsko), v němž se domáhali toho, aby ujednání obsažené v úvěrové smlouvě, které jim ukládalo povinnost platit poplatky za hypoteční úvěr, bylo prohlášeno za neplatné z důvodu jeho zneužívající povahy. JO a IM se rovněž domáhali vrácení částek, které na základě tohoto ujednání zaplatili. Před zahájením řízení o jejich žalobě však JO a IM nevyzvali společnost Cajasur k vrácení těchto částek.

5. Po oznámení o zahájení soudního řízení společnost Cajasur uznala tvrzení, že ujednání o poplatcích za hypoteční úvěr je zneužívající povahy. Nabídla, že vrátí nižší částku, než která byla požadována, vypočtenou na základě nedávné judikatury Tribunal Supremo (Nejvyšší soud, Španělsko).

6. Dne 2. března 2020 prohlásil Juzgado de Primera Instancia no 18 bis de Málaga (soud prvního stupně č. 18a v Malaze) ujednání týkající se placení poplatků za hypoteční úvěr za neplatné z důvodu jeho zneužívající povahy. Uložil společnosti Cajasur povinnost vrátit částku ve výši 488,69 eura, kterou JO a IM bezdůvodně zaplatili. Dále uložil společnosti Cajasur náhradu nákladů soudního řízení.

7. Společnost Cajasur podala u Audiencia Provincial de Málaga (provinční soud v Malaze, Španělsko), který je předkládajícím soudem, odvolání proti té části rozsudku, kterou jí byla uložena náhrada nákladů soudního řízení, z důvodu, že byl vydán v rozporu s článkem 395 občanského soudního řádu.

8. Podle předkládacího rozhodnutí byly v judikatuře Tribunal Supremo (Nejvyšší soud) formulovány následující zásady pro určení neexistence dobré víry pro účely čl. 395 odst. 1 občanského soudního řádu[4]. Zaprvé, pokud žalobce zašle předžalobní výzvu a žalovaný na ni neodpoví, žalovaný ponese náklady řízení, i když uzná žalobní nárok před podáním žalobní odpovědi. Zadruhé, pokud žalobce nezašle předžalobní výzvu nebo pokud tak učiní, avšak neposkytne žalovanému dostatečnou lhůtu pro odpověď, žalovaný náklady neponese, a to ani v případě, že uznal žalobní nárok před podáním žalobní odpovědi.

[4] – Rozsudky č. 2295/2021 ze dne 8. června 2021 (ES:TS:2021:2295), č. 3413/2021 ze dne 22. září 2021 (ES:TS:2021:3413) a č. 3421/2021 ze dne 22. září 2021 (ES:TS:2021:3421). V rozsudku č. 2295/2021 ze dne 8. června 2021 Tribunal Supremo (Nejvyšší soud) rozhodl, že v důsledku toho, že k zahájení soudního řízení došlo 10 pracovních dnů poté, co žalobce zaslal předžalobní výzvu, nebyla žalovanému poskytnuta dostatečná lhůta pro odpověď na tento požadavek. Nebylo tedy možné mít za to, že žalovaný nejednal v dobré víře, a to bez ohledu na to, že tento nárok uznal před podáním žalobní odpovědi. V rozsudku č. 3413/2021 ze dne 22. září 2021 se jednalo o situaci, kdy žalobce zahájil soudní řízení několik dní poté, co žalovaná odpověděla na předžalobní výzvu prohlášením, že je ochotna odstranit ze smlouvy o hypotečním úvěru ujednání, které Tribunal Supremo (Nejvyšší soud) v předchozím rozsudku prohlásil za neplatné z důvodu zneužívající povahy, s účinností ode dne vydání tohoto rozsudku. Tribunal Supremo (Nejvyšší soud) rozhodl, že žalovaný jednal v dobré víře, a proto nemusí nést náklady řízení.

9. Předkládající soud má za to, že tato judikatura může být v rozporu s právem na účinnou soudní ochranu zakotveným v článku 47 Listiny základních práv Evropské unie (dále jen „Listina“) a v čl. 6 odst. 1 směrnice 93/13, pokud podmiňuje právo na náhradu v plném rozsahu zasláním výzvy před zahájením řízení.

10. Předkládající soud podotýká, že i když Tribunal Supremo (Nejvyšší soud) prohlásil ve své judikatuře sporné ujednání za neplatné z důvodu jeho zneužívající povahy[5], banky obvykle spotřebitelům částky zaplacené na základě takového ujednání nevracejí, ale čekají na zahájení soudního řízení. Pokud spotřebitelé nezašlou předžalobní výzvu, snaží se banky vyhnout úhradě nákladů soudního řízení tím, že uznají žalobní nárok před podáním žalobní odpovědi.

11. Bez ohledu na výše uvedené předkládající soud dodává, že za určitých dalších okolností lze mít za to, že žalovaný nejednal v dobré víře. Patří mezi ně případy, kdy si je žalovaný vědom zneužívající povahy určitého ujednání, zdrží se přijetí kroků vedoucích k odstranění jeho důsledků pro spotřebitele a místo toho vyčká, až spotřebitel zahájí soudní řízení, s vědomím, že bez zaslání předžalobní výzvy nebude povinen nést náklady tohoto řízení, pokud uzná žalobní nárok před podáním žalobní odpovědi.

12. Na základě těchto úvah se Audiencia Provincial de Málaga (provinční soud v Malaze) rozhodl přerušit řízení a položit Soudnímu dvoru následující předběžné otázky:

„(1) Je požadavek, aby spotřebitel před zahájením soudního řízení podal nejprve mimosoudní výzvu, aby prohlášení neplatnosti určité všeobecné smluvní podmínky z důvodu její zneužívající povahy vedlo k zajištění náhrady v plném rozsahu (včetně náhrady výdajů vynaložených v souvislosti se soudním řízením), jak v souvislosti s touto neplatností vyžaduje čl. 6 odst. 1 [směrnice 93/13], v rozporu s právem na účinnou soudní ochranu a s článkem 47 [Listiny]?

(2) Je stanovení takového předpokladu pro uložení náhrady výdajů vynaložených v souvislosti se soudním řízením (včetně nákladů řízení), podle kterého musí spotřebitel nejprve mimosoudně vyzvat finanční instituci k odstranění takového ujednání, v souladu s právem na náhradu v plném rozsahu a s efektivitou unijního práva a čl. 6 odst. 1 [směrnice 93/13]?“

13. Písemná vyjádření předložily španělská vláda a Evropská komise. Na jednání konaném dne 11. ledna 2023 přednesly společnost Cajasur, španělská vláda a Komise ústní vyjádření a odpověděly na otázky Soudního dvora.

III. Posouzení

A. Přípustnost

14. Španělská vláda, kterou na jednání podpořila společnost Cajasur, uvádí čtyři argumenty, na jejichž základě tvrdí, že předkládající soud nesprávně vymezil skutkový a právní rámec, takže předběžné otázky, které položil, jsou nepřípustné.

15. Zaprvé předkládající soud neurčil výši nákladů, jejichž náhrada byla uložena žalované.

[5] – Rozsudek č. 705/2015 ze dne 23. prosince 2015 (ES:TS:2015:5618).

16. Zadruhé z předkládacího rozhodnutí vyplývá, že společnost Cajasur uznala nárok JO a IM, pokud jde o zneužívající povahu ujednání, ale nikoli ve vztahu k částce, kterou požadovali. Vzhledem k tomu, že JO a IM následně přijali částku, kterou jim společnost Cajasur nabídla, španělská vláda tvrdí, že nárok byl uznán pouze zčásti, takže článek 395 občanského soudního řádu se nepoužije. Žalované byla uložena náhrada nákladů řízení, neboť žaloba byla po věcné stránce opodstatněná, a v takovém případě se použije článek 394 občanského soudního řádu.

17. Zatřetí předkládající soud nesprávně uvádí, že spotřebitelé získají náhradu za negativní důsledky zneužívajících ujednání v plném rozsahu pouze v případě, že žalovaná ponese náklady soudního řízení podle směrnice 93/13. Spotřebitelé však mohou získat náhradu v plném rozsahu tehdy, zašlou-li předžalobní výzvu, přičemž žalovaná má v takovém případě možnost uspokojit tento nárok pod hrozbou, že ponese náklady případného soudního řízení, které by žalobce mohl být nucen následně zahájit.

18. Začtvrté španělská vláda tvrdí, že předběžné otázky jsou nepřípustné, neboť článek 395 občanského soudního řádu, jak je vykládán judikaturou Tribunal Supremo (Nejvyšší soud), je v souladu s článkem 47 Listiny a směrnicí 93/13. Španělská vláda tvrdí, že článek 395 občanského soudního řádu pouze stanoví domněnku neexistence dobré víry v případě, že žalovanému byla zaslána předžalobní výzva a žalovaný uznal žalobní nárok před podáním žalobní odpovědi. To však není jediná okolnost, kdy lze shledat neexistenci dobré víry.

19. Komise na jednání uvedla, že předběžné otázky jsou přípustné.

20. Podle ustálené judikatury je v rámci řízení upraveného v článku 267 SFEU, které je založeno na jasném rozdělení funkcí mezi vnitrostátními soudy a Soudním dvorem, věcí pouze vnitrostátního soudu, kterému byl spor předložen a jenž musí nést odpovědnost za následné soudní rozhodnutí, posoudit s ohledem na konkrétní okolnosti věci nezbytnost rozhodnutí o předběžné otázce pro vydání jeho rozsudku a relevanci otázek, které klade Soudnímu dvoru. Z toho důvodu, týkají-li se položené otázky výkladu unijního práva, je Soudní dvůr v zásadě povinen rozhodnout [6].

21. Na otázky týkající se unijního práva se proto vztahuje domněnka relevance [7]. Odmítnutí rozhodnout o žádosti podané vnitrostátním soudem je možné pouze, je-li zjevné, že žádaný výklad unijního práva nemá žádný vztah k realitě nebo předmětu sporu v původním řízení, jestliže se jedná o hypotetický problém nebo také jestliže Soudní dvůr nedisponuje skutkovými nebo právními poznatky nezbytnými pro užitečnou odpověď na jemu položené otázky [8].

22. Tyto podmínky nejsou v projednávané věci splněny. Otázky uvedené v předkládacím rozhodnutí jsou pro účely rozhodnutí sporu projednávaného před předkládajícím soudem zjevně relevantní, neboť tento soud si přeje zjistit to, zda směrnice 93/13 a článek 47 Listiny brání použití takových pravidel upravujících rozdělení nákladů soudního řízení, jako je článek 395 občanského soudního řádu. Již z tohoto samotného důvodu může Soudní dvůr zamítnout námitky nepřípustnosti položených otázek.

23. Pokud jde o čtyři námitky nepřípustnosti vznesené španělskou vládou, navrhuji Soudnímu dvoru, aby je zamítl z následujících důvodů.

6 – Rozsudek ze dne 14. června 2012, Banco Español de Crédito (C-618/10, EU:C:2012:349, body 76 a citovaná judikatura).

7 – Rozsudek ze dne 26. června 2019, Aleš Kuhar a Jožef Kuhar v. Addiko Bank d.d. (C-407/18, EU:C:2019:537, bod 36 a citovaná judikatura).

8 – Rozsudek ze dne 14. června 2012, Banco Español de Crédito (C-618/10, EU:C:2012:349, bod 77 a citovaná judikatura).

24. Zaprvé skutečnost, že předkládající soud neurčil výši nákladů, jejichž náhrada byla uložena žalované, nemá na odpověď na položené otázky žádný vliv.

25. Zadruhé Soudní dvůr nemá pravomoc rozhodovat o otázce, zda je výklad vnitrostátních norem podaný předkládajícím soudem správný[9]. Posouzení toho, zda je pro účely rozhodnutí v řízení, které probíhá před předkládajícím soudem, relevantním ustanovením článek 394, nebo článek 395 občanského soudního řádu, je věcí tohoto soudu. V této souvislosti podotýkám, že na rozdíl od návrhu španělské vlády uložil Juzgado de Primera Instancia no 18 bis de Málaga (soud prvního stupně č. 18a v Malaze) rozsudkem ze dne 2. března 2020 žalované náhradu nákladů řízení s ohledem na skutečnost, že uznala nárok v plném rozsahu.

26. Třetí a čtvrtá námitka španělské vlády neobstojí z toho důvodu, že se týkají podstaty předběžných otázek. Tyto námitky nanejvýš podporují názor, že je vhodné, aby Soudní dvůr na tyto otázky odpověděl.

B. K věci samé

27. Svými dvěma otázkami, které je třeba zodpovědět společně, si předkládající soud v podstatě přeje zjistit to, zda čl. 6 odst. 1 a čl. 7 odst. 1 směrnice 93/13, ve spojení se zásadou efektivity a článkem 47 Listiny, musí být vykládány v tom smyslu, že brání vnitrostátní právní úpravě, podle níž je v případě, že žalovaný uzná žalobní nárok v soudním řízení před tím, než podá žalobní odpověď, vydání rozhodnutí, kterým je mu uložena náhrada nákladů tohoto řízení, podmíněno zjištěním, že nejednal v dobré víře.

1. Argumentace zúčastněných

28. Společnost Cajasur, španělská vláda a Komise mají za to, že unijní právo takové vnitrostátní právní úpravě, jako je právní úprava dotčená v řízení před předkládajícím soudem, nebrání.

29. Společnost Cajasur na jednání tvrdila, že článek 395 občanského soudního řádu nepodmiňuje přiznání náhrady nákladů následného soudního řízení spotřebiteli zasláním předžalobní výzvy žalovanému. Společnost Cajasur však vzhledem k okolnostem věci projednávané předkládajícím soudem jednala v dobré víře.

30. Španělská vláda tvrdí, že článek 395 občanského soudního řádu, jak je vykládán judikaturou Tribunal Supremo (Nejvyšší soud), je v souladu s požadavky podle článku 47 Listiny a čl. 6 odst. 1 směrnice 93/13. Článek 395 občanského soudního řádu pouze stanoví nevyvratitelnou domněnku neexistence dobré víry poté, co spotřebitel zašle předžalobní výzvu. Jak je naznačeno v bodě 14 předkládacího rozhodnutí, judikatura Tribunal Supremo (Nejvyšší soud) nevylučuje možnost, aby spotřebitel prokázal neexistenci dobré víry na straně žalovaného i v případě, že takovou výzvu nezaslal. Španělská vláda na jednání uvedla, že tomu tak může být v případě, kdy Tribunal Supremo (Nejvyšší soud) již ve své judikatuře určil zneužívající povahu takového ujednání, jako je ujednání dotčené ve věci projednávané před předkládajícím soudem, a kdy vzhledem k povaze tohoto ujednání není nezbytné provádět individuální posouzení.

[9] – Rozsudek ze dne 16. července 2020, Caixabank a Banco Bilbao Vizcaya Argentaria (C-224/19 a C-259/19, EU:C:2020:578, bod 40).

31. Španělská vláda má navíc za to, že ochrana spotřebitele není absolutní a musí být v souladu s řádným výkonem spravedlnosti. Článek 395 občanského soudního řádu podporuje posledně uvedenou zásadu tím, že žalobce vybízí ke snaze o mimosoudní řešení sporů prostřednictvím předběžného informování žalovaného o úmyslu zahájit soudní řízení. Skutečnost, že spotřebitelé musí respektovat minimální procesní požadavky, aby mohli uplatnit svá práva, neznamená, že nepožívají účinné soudní ochrany vyžadované v článku 47 Listiny. Navíc bylo konstatováno, že tyto požadavky mohou zahrnovat nutnost před zahájením soudního řízení využít řízení k urovnání sporu [10]. Tím spíše pak není v rozporu s touto zásadou mechanismus, který má spotřebitele motivovat k mimosoudnímu řešení sporů, jako je mechanismus obsažený v článku 395 občanského soudního řádu. Takový požadavek může být snadno splněn, takže pro spotřebitele nepředstavuje nepřiměřenou zátěž, ani nepřekračuje rámec toho, co je nezbytné k dosažení sledovaného cíle.

32. Španělská vláda konečně tvrdí, že článek 395 občanského soudního řádu poskytuje španělským soudům dostatečný prostor pro to, aby jej mohly uplatňovat způsobem, který je v souladu s unijním právem.

33. Komise vychází z toho, že čl. 6 odst. 1 směrnice 93/13 je kogentním ustanovením, které je rovnocenné vnitrostátním kogentním předpisům. Vzhledem k tomu, že směrnice 93/13 neharmonizuje procesní pravidla použitelná na spory týkající se zneužívajících ujednání ve spotřebitelských smlouvách, řídí se tyto otázky v souladu se zásadou procesní autonomie členských států jejich vnitrostátními právními řády s výhradou dodržování zásad rovnocennosti a efektivity. Komise uvádí, že procesní pravidla upravující rozdělení nákladů soudního řízení mohou vyvolávat obavy z hlediska zásady efektivity, pokud jsou v jejich důsledku spotřebitelé odrazováni od uplatňování svých práv u soudů. V této žádosti o rozhodnutí o předběžné otázce vyvstává otázka, zda článek 395 občanského soudního řádu, jak jej vyložil Tribunal Supremo (Nejvyšší soud), představuje neodůvodněnou překážku pro spotřebitele, kteří chtějí uplatnit svá práva v souvislosti s neplatností zneužívajících ujednání ve spotřebitelských smlouvách a získat náhradu v plném rozsahu.

34. Komise poukazuje na to, že článek 395 občanského soudního řádu spotřebitele k zaslání předžalobní výzvy žalovanému před zahájením soudního řízení nenutí. Pokud spotřebitelé takovou předžalobní výzvu nezašlou, vystavují se riziku toho, že uzná-li žalovaný žalobní nárok před podáním žalobní odpovědi, budou muset nést náklady soudního řízení. K porušení zásady efektivity podle Komise nedochází tehdy, když se spotřebitelé mohou tomuto riziku snadno vyhnout a když lze sporné pravidlo odůvodnit odkazem na řádný výkon spravedlnosti. V uvedeném případě mohou spotřebitelé dotčený požadavek snadno splnit, a to buď sami, nebo s pomocí advokáta. Požadavek, aby spotřebitelé vyvinuli k obraně svých zájmů určitou iniciativu, nepředstavuje nepřiměřenou překážku pro obranu jejich práv. Sporné pravidlo rovněž podporuje řádný výkon spravedlnosti, což je legitimní cíl, který je v souladu s cílem ochrany spotřebitele.

35. Komise konečně tvrdí, že ačkoli článek 395 občanského soudního řádu zakládá domněnku neexistence dobré víry na straně žalovaného v případě, že mu byla doručena předžalobní výzva, nebrání spotřebitelům v tom, aby prokázali neexistenci dobré víry na základě jiných důvodů. V tomto ohledu Komise na jednání uvedla, že v rámci takového posouzení může být relevantní zohlednění toho, že určité ujednání již bylo v judikatuře vnitrostátních soudů prohlášeno za zneužívající a že obdobné žaloby proti žalovanému podali z tohoto důvodu i jiní spotřebitelé.

[10] – Rozsudky ze dne 18. března 2010, Alassini a další (C-317/08 až C-320/08, EU:C:2010:146, body 61 až 65); ze dne 14. června 2017, Menini a Rampanelli (C-75/16, EU:C:2017:457, body 52 až 55); a ze dne 27. září 2017, Puškár (C-73/16, EU:C:2017:725, body 70 a 71).

2. Analýza

36. Podle článku 6 odst. 1 směrnice 93/13 členské státy stanoví, že zneužívající ujednání použitá ve smlouvě uzavřené prodávajícím nebo poskytovatelem se spotřebitelem nejsou podle jejich vnitrostátních právních předpisů pro spotřebitele závazná. Smlouva nicméně zůstává pro strany závaznou, může-li nadále existovat bez dotyčných zneužívajících ujednání. Toto kogentní ustanovení musí být považováno za normu, která je rovnocenná vnitrostátním předpisům, jež jsou ve vnitrostátním právním řádu kogentní. Jeho cílem je nahrazení formální rovnováhy, kterou smlouva nastoluje mezi právy a povinnostmi smluvních stran, rovnováhou skutečnou, která může obnovit rovnost mezi těmito smluvními stranami [11].

37. Vzhledem k významnému veřejnému zájmu na ochraně spotřebitele čl. 7 odst. 1 směrnice 93/13 ukládá členským státům povinnost zajistit v zájmu spotřebitelů a soutěžitelů odpovídající a účinné prostředky zabraňující dalšímu používání zneužívajících ujednání ve smlouvách uzavíraných mezi spotřebiteli a prodávajícími nebo poskytovateli [12]. Tento systém ochrany vychází z myšlenky, že se spotřebitel nachází v nerovném postavení vůči prodávajícímu nebo poskytovateli zejména z hlediska úrovně informovanosti [13].

38. Článek 6 odst. 1 směrnice 93/13 byl vykládán v tom smyslu, že smluvní ujednání, které je prohlášeno za zneužívající, musí být v zásadě považováno za ujednání, které nikdy neexistovalo, takže nemůže mít účinky vůči spotřebiteli. Důsledkem soudního rozhodnutí o zneužívající povaze takového ujednání musí být v zásadě obnovení právní a faktické situace spotřebitele, ve které by se nacházel, kdyby uvedené ujednání nebylo sjednáno [14].

39. Podle zásady svěřených pravomocí zakotvené v čl. 5 odst. 1 a 2 SEU však Unie jedná pouze v mezích pravomocí svěřených jí ve Smlouvách členskými státy pro dosažení cílů stanovených ve Smlouvách [15].

40. Podle ustálené judikatury unijní právo neharmonizuje postupy přezkumu zneužívající povahy smluvního ujednání a je věcí právních řádů členských států, aby tyto postupy upravily [16]. Vzhledem k tomu, že rozdělení nákladů soudního řízení u vnitrostátních soudů je v zásadě záležitostí soudního řízení, spadá jeho úprava do procesní autonomie členských států [17]. Podle zásady loajální spolupráce zakotvené v čl. 4 odst. 3 SEU tato pravidla nesmí být méně příznivá než ta, která se vztahují na podobné procesní prostředky vnitrostátní povahy (zásada rovnocennosti), ani nesmí být formulována tak, aby v praxi znemožňovala nebo nadměrně ztěžovala výkon práv přiznaných unijním právním řádem (zásada efektivity) [18].

[11] – Rozsudek ze dne 21. prosince 2016, Gutiérrez Naranjo a další (C-154/15, C-307/15 a C-308/15, EU:C:2016:980, body 54 a 55).

[12] – Tamtéž, bod 56.

[13] – Rozsudky ze dne 4. června 2009, Pannon GSM (C-243/08, EU:C:2009:350, bod 22), a ze dne 16. července 2020, Caixabank a Banco Bilbao Vizcaya Argentaria (C-224/19 a C-259/19, EU:C:2020:578, bod 67).

[14] – Rozsudek ze dne 21. prosince 2016, Gutiérrez Naranjo a další (C-154/15, C-307/15 a C-308/15, EU:C:2016:980, bod 61).

[15] – Rozsudek ze dne 12. září 2017, *Anagnostakis* v. *Komise* (C-589/15 P, EU:C:2017:663, bod 97).

[16] – Rozsudky ze dne 26. června 2019, Aleš Kuhar a Jožef Kuhar v. Addiko Bank d.d. (C-407/18, EU:C:2019:537, bod 45 a citovaná judikatura), a ze dne 22. září 2022, Vicente (žaloba na zaplacení odměny advokáta) (C-335/21, EU:C:2022:720, bod 53 a citovaná judikatura).

[17] – Rozsudky ze dne 16. července 2020, Caixabank a Banco Bilbao Vizcaya Argentaria (C-224/19 a C-259/19, EU:C:2020:578, bod 95), a ze dne 7. dubna 2022, Caixabank (C-385/20, EU:C:2022:278, bod 47). V tomto smyslu viz rovněž rozsudek ze dne 22. září 2022, Vicente (žaloba na zaplacení odměny advokáta) (C-335/21, EU:C:2022:720, bod 53).

[18] – Rozsudky ze dne 16. července 2020, Caixabank a Banco Bilbao Vizcaya Argentaria (C-224/19 a C-259/19, EU:C:2020:578, bod 83), a ze dne 22. září 2022, Vicente (žaloba na zaplacení odměny advokáta) (C-335/21, EU:C:2022:720, bod 54).

41. Žádná skutečnost ve spise předloženém Soudnímu dvoru nenaznačuje, že se procesní pravidla dotčená v řízení před předkládajícím soudem použijí odlišně v závislosti na tom, zda je dotčené právo přiznáno unijním nebo vnitrostátním právem. Zásada rovnocennosti je tedy pro zodpovězení předběžných otázek irelevantní.

42. Pokud jde o zásadu efektivity, to, zda vnitrostátní procesní ustanovení znemožňuje nebo nadměrně ztěžuje použití unijního práva, je třeba analyzovat s přihlédnutím k úloze tohoto vnitrostátního ustanovení v rámci řízení jako celku, jeho průběhu a jeho zvláštnostem u různých vnitrostátních orgánů příslušných v těchto věcech rozhodovat. Z tohoto hlediska může být nutné zohlednit základní zásady vnitrostátního právního systému, jako například ochranu práva na procesní obranu, zásadu právní jistoty a řádný průběh řízení[19]. Procesní pravidla přijatá v souvislosti s obecným zájmem na řádném výkonu spravedlnosti, včetně těch, která vyžadují od spotřebitelů, kteří se snaží domoci svých práv, dodatečné úsilí, mohou být odůvodněná, pokud mají za cíl poskytnout úlevu často přetíženému soudnímu systému a pokud nepřekračují rámec toho, co je nezbytné k dosažení jejich cíle[20].

43. Dodržování zásady efektivity nemůže vést až k tomu, že bude zcela suplovat úplnou nečinnost dotčeného spotřebitele[21]. Skutečnost, že spotřebitel musí dodržet určité procesní požadavky, aby mohl uplatnit svá práva, jej vzhledem k tomu, že ochrana spotřebitele není absolutní, nezbavuje práva na účinnou soudní ochranu[22]. Spotřebitelům musí být nicméně umožněno napadnout obsah smluv před soudem za přiměřených procesních podmínek – včetně rozdělení nákladů – které neznemožňují nebo nadměrně neztěžují výkon práv zaručených směrnicí 93/13[23].

44. Soudní dvůr rozhodl, že čl. 6 odst. 1 a čl. 7 odst. 1 směrnice 93/13, jakož i zásada efektivity brání režimu, který umožňuje uložit spotřebitelům část procesních nákladů v závislosti na výši bezdůvodně zaplacených částek, které jim byly vráceny poté, co byla konstatována neplatnost smluvního ujednání z důvodu jeho zneužívající povahy. Takový režim vytváří podstatnou překážku, která může odradit spotřebitele od výkonu práva na účinný soudní přezkum takových ujednání[24]. Podobně Soudní dvůr rozhodl, že zejména v případě sporů, jejichž předmětem jsou malé částky, může spotřebitele od hájení jejich práv odradit pravidlo, podle něhož musí v případě podání odporu proti platebnímu rozkazu zaplatit tři čtvrtiny soudních poplatků[25]. V rozporu se směrnicí 93/13 však nejsou taková vnitrostátní pravidla, která stanoví horní hranici odměny advokáta, jejíž náhrada může být přiznána spotřebitelům, kteří ve sporu věcně uspěli, k tíži prodávajícího, a sice za podmínky, že tato horní hranice umožňuje spotřebitelům získat částku, která je přiměřená a úměrná nákladům právního zastoupení, jež museli objektivně vynaložit na podání takové žaloby[26]. V rámci soudních řízení o určení zneužívající povahy ujednání ve spotřebitelských smlouvách není v rozporu s unijním právem taková vnitrostátní právní úprava, která ukládá spotřebitelům povinnost nést náklady řízení v případě, že bylo vyhověno jejich

[19] – Rozsudky ze dne 26. června 2019, Aleš Kuhar a Jožef Kuhar v. Addiko Bank d.d. (C-407/18, EU:C:2019:537, bod 48), a ze dne 16. července 2020, Caixabank a Banco Bilbao Vizcaya Argentaria (C-224/19 a C-259/19, EU:C:2020:578, bod 85).

[20] – Rozsudek ze dne 31. května 2018, Sziber (C-483/16, EU:C:2018:367, bod 51).

[21] – Rozsudek ze dne 22. září 2022, Vicente (žaloba na zaplacení odměny advokáta) (C-335/21, EU:C:2022:720, bod 56).

[22] – Rozsudek ze dne 31. května 2018, Sziber (C-483/16, EU:C:2018:367, bod 50).

[23] – Rozsudky ze dne 13. září 2018, Profi Credit Polska (C-176/17, EU:C:2018:711, bod 63), a ze dne 26. června 2019, Aleš Kuhar a Jožef Kuhar v. Addiko Bank d.d. (C-407/18, EU:C:2019:537, bod 57).

[24] – Rozsudek ze dne 16. července 2020, Caixabank a Banco Bilbao Vizcaya Argentaria (C-224/19 a C-259/19, EU:C:2020:578, bod 99).

[25] – Rozsudek ze dne 13. září 2018, Profi Credit Polska (C-176/17, EU:C:2018:711, body 67 až 69).

[26] – Rozsudek ze dne 7. dubna 2022, Caixabank (C-385/20, EU:C:2022:278, body 54 až 58).

návrhovým žádáním mimosoudní cestou, pokud soud, kterému byla věc předložena, zohlední případný nedostatek dobré víry na straně prodávajícího a případně mu uloží náhradu nákladů spojených se soudním řízením [27].

45. Povinnost členských států zajistit účinnost práv, jež vyplývají jednotlivcům z unijního práva, včetně práv vyplývajících ze směrnice 93/13, zahrnuje požadavek účinné soudní ochrany zakotvený rovněž článkem 47 Listiny, který platí mimo jiné i při stanovení procesních podmínek vztahujících se na žaloby, které jsou na takových právech založené [28]. Taková základní práva, jako je požadavek účinné soudní ochrany, však nejsou absolutními výsadami. Mohou být předmětem omezení za podmínky, že tato omezení odpovídají cílům obecného zájmu, které jsou jimi sledovány, a nejsou vzhledem k těmto cílům nepřiměřeným a neúnosným zásahem, jímž by byla ohrožena samotná podstata takto zaručených práv [29].

46. Ve světle této judikatury je třeba zkoumat to, zda takové vnitrostátní procesní pravidlo, jako je sporné pravidlo v původním řízení, a sice článek 395 občanského soudního řádu, narušuje efektivitu ochrany, kterou spotřebitelům poskytuje směrnice 93/13 ve spojení s článkem 47 Listiny.

47. Podotýkám, že článek 395 občanského soudního řádu upravuje přiznávání nákladů soudního řízení před vnitrostátními soudy, což je záležitost, která spadá do procesní autonomie členských států, s výhradou dodržování zejména zásady efektivity. Pravidla upravující rozdělení nákladů soudního řízení mohou představovat překážky účinného výkonu práv vyplývajících ze směrnice 93/13 před vnitrostátními soudy. Jak uvedly španělská vláda a Komise, článek 395 občanského soudního řádu patrně sleduje cíl obecného zájmu, a sice řádný výkon spravedlnosti, neboť se snaží podporovat mimosoudní urovnání sporu, a tím snížit nároky na soudní systém.

48. Podmínění jistoty spotřebitelů, že získají náklady případného soudního řízení v případě, že žalovaný uzná žalobní nárok před podáním žalobní odpovědi, zasláním předžalobní výzvy k zaplacení vyžaduje z jejich strany jen mírné úsilí. Vzhledem k legitimnímu cíli, který toto pravidlo sleduje, nepředstavuje požadavek tohoto úsilí nepřiměřenou překážku výkonu práv vyplývajících ze směrnice 93/13. Zaslání předžalobní výzvy je bezplatné a nevyžaduje pomoc advokáta. Jak na jednání uvedly společnost Cajasur a španělská vláda, předžalobní výzva může být žalovanému doručena formou dopisu, e-mailem nebo prostřednictvím služby pro podávání stížností, kterou podle španělského práva musí provozovat úvěrové instituce, nad nimiž vykonává dohled Banco de España (španělská centrální banka). Tím spíše je obtížné si představit, že by tento požadavek mohl představovat významnou zátěž pro spotřebitele, kteří si za účelem zahájení soudního řízení najali advokáta, jak tomu zřejmě bylo v řízení před předkládajícím soudem.

49. Společnost Cajasur, španělská vláda a Komise zdůrazňují, že podle článku 395 občanského soudního řádu platí, že pokud žalovaný uzná žalobní nárok v rámci soudního řízení před podáním žalobní odpovědi, neponese náklady řízení, ledaže by nejednal v dobré víře. Na první pohled je však patrné, že toto ustanovení, s výhradou jeho výkladu přijatého španělskými soudy, nebrání tomu, aby soud konstatoval neexistenci dobré víry žalovaného z jiných důvodů. Ze spisu předloženého Soudnímu dvoru nevyplývá, že by se španělské soudy touto otázkou zabývaly. V tomto kontextu je třeba zdůraznit, že zásada konformního výkladu vyžaduje, aby vnitrostátní soudy učinily vše, co spadá do jejich pravomoci s tím, že vezmou v úvahu veškeré vnitrostátní právo a použijí uznané metody výkladu, aby zajistily plnou účinnost dotčené směrnice a došly

[27] – Rozsudek ze dne 22. září 2022, Servicios prescriptor y medios de pagos EFC SAU (C-215/21, EU:C:2022:723, bod 44).

[28] – Rozsudek ze dne 31. května 2018, Sziber (C-483/16, EU:C:2018:367, bod 49).

[29] – Rozsudek ze dne 14. června 2017, Menini a Rampanelli (C-75/16, EU:C:2017:457, body 53 a 54).

k výsledku, který bude v souladu se sledovaným cílem. Požadavek takového konformního výkladu s sebou konkrétně nese i povinnost vnitrostátních soudů změnit případně ustálenou judikaturu, vychází-li z výkladu vnitrostátního práva, který je neslučitelný s cíli sledovanými směrnicí [30].

50. Z předkládacího rozhodnutí vyplývá, že Tribunal Supremo (Nejvyšší soud) již prohlásil takové ujednání o hypotečních poplatcích, jako je ujednání, které je předmětem řízení před předkládajícím soudem, za neplatné z důvodu jeho zneužívající povahy. V předkládacím rozhodnutí se uvádí, že úvěrové instituce namísto toho, aby informovaly spotřebitele o důsledcích, které z této vnitrostátní judikatury vyplývají ve vztahu k jejich smlouvám, vyčkávají, dokud neobdrží předžalobní výzvu, kterou akceptují, nebo dokud spotřebitelé nezahájí soudní řízení, přičemž v takovém případě uznají žalobní nárok před podáním žalobní odpovědi, aby se vyhnuly úhradě nákladů takového řízení. Kombinace povědomí o takových záležitostech, které lze u úvěrových institucí očekávat, a nerovného postavení spotřebitelů [31] může spolu s výše uvedeným chováním představovat nedostatek dobré víry na straně prvně jmenovaných, což je otázka, jejíž posouzení je věcí předkládajícího soudu. Takový přístup by byl v souladu s odrazujícím účinkem, jehož má být dosaženo prostřednictvím režimu zavedeného směrnicí 93/13 [32], a s povinností členských států zajistit odpovídající a účinné prostředky zabraňující dalšímu používání zneužívajících ujednání ve spotřebitelských smlouvách [33].

IV. Závěry

51. Vzhledem k výše uvedeným úvahám navrhuji, aby Soudní dvůr odpověděl na předběžné otázky položené Audiencia Provincial de Málaga (provinční soud v Malaze, Španělsko) následovně:

„Článek 6 odst. 1 a čl. 7 odst. 1 směrnice Rady 93/13/EHS ze dne 5. dubna 1993 o zneužívajících ujednáních ve spotřebitelských smlouvách, ve spojení se zásadou efektivity a článkem 47 Listiny základních práv Evropské unie,

musí být vykládány v tom smyslu, že nebrání vnitrostátní právní úpravě, podle níž je v případě, že žalovaný uzná žalobní nárok v soudním řízení před tím, než podá žalobní odpověď, vydání rozhodnutí, kterým je mu uložena náhrada nákladů tohoto řízení, podmíněno zjištěním, že nejednal v dobré víře.“

[30] – Rozsudek ze dne 26. června 2019, Aleš Kuhar a Jožef Kuhar v. Addiko Bank d.d. (C-407/18, EU:C:2019:537, body 65 a 66). V tomto smyslu viz rovněž rozsudek ze dne 22. září 2022, Vicente (žaloba na zaplacení odměny advokáta) (C-335/21, EU:C:2022:720, bod 74).

[31] – V tomto smyslu viz rozsudek ze dne 21. prosince 2016, Gutiérrez Naranjo a další (C-154/15, C-307/15 a C-308/15, EU:C:2016:980, bod 56).

[32] – Tamtéž, bod 63.

[33] – Rozsudky ze dne 31. května 2018, Sziber (C-483/16, EU:C:2018:367, bod 33) a ze dne 26. června 2019, Aleš Kuhar a Jožef Kuhar v. Addiko Bank d.d. (C-407/18, EU:C:2019:537, bod 44).